

KONCEPCE ROZVOJE REGIONÁLNÍCH FUNKCÍ KNIHOVEN V JIHMORAVSKÉM KRAJI V LETECH 2015–2020

Moravská zemská knihovna v Brně
Jihomoravský kraj
Brno 2015

KONCEPCE ROZVOJE REGIONÁLNÍCH FUNKCÍ KNIHOVEN V JIHMORAVSKÉM KRAJI V LETECH 2015–2020

Moravská zemská knihovna v Brně
Jihomoravský kraj
Brno 2015

Obsah

ÚVODNÍ SLOVO	5
1. Úvod	6
1.1 Vymezení základních pojmů	7
1.2 Vývoj a směřování regionálních funkcí	8
1.3 Legislativní rámec	8
1.3.1 Legislativní dokumenty	8
1.3.2 Koncepční dokumenty	9
2. Analýza současného stavu poskytování regionálních funkcí v JMK	11
2.1 Síť veřejných knihoven v JMK	11
2.1.1 Systém základních knihoven v Jihomoravském kraji	12
2.2 Úroveň poskytovaných RF v neprofesionálních knihovnách JMK	14
2.2.1 Výměnné fondy	16
2.2.2 Vyhodnocení účinnosti regionálních funkcí	18
2.3 Vzdělávání knihovníků	19
2.4 Webové stránky neprofesionálních knihoven	20
2.5 Automatizace knihovnických systémů	21
2.6 SWOT analýza	22
3. Krajská koncepce rozvoje regionálních funkcí v letech 2015–2020	24
Vize rozvoje regionálních funkcí v Jihomoravském kraji	24
3.1 Poradenská a konzultační činnost, metodické návštěvy, plány, rozbor	24
3.1.1 Podpora zavádění moderních technologií do knihoven	25
3.1.2 Webové stránky malých knihoven	25
3.2. Statistika knihovnických činností	27
3.3 Vzdělávání knihovníků, semináře, porady	27
3.4 Tvorba výměnných knihovnických fondů, jejich cirkulace a distribuce	28
3.5 Pomoc při revizi a aktualizaci knihovnických fondů	29

3.6 Nákup a zpracování knihovních fondů pořízených z prostředků provozovatele (obce) a jejich distribuce	30
3.7 Servis automatizovaného knihovního systému	31
3.8 Pravidelná medializace nejlepších knihoven a knihovníků, oceňování knihoven a obcí prezentace příkladů dobré práce	31
3.9 Kulturně-výchovná činnost	31
4. Harmonogram realizace cílů	33
5. Finanční zajištění regionálních funkcí	35
5.1 Postavení Moravské zemské knihovny v systému financování regionálních funkcí	35
6. Závěr	36
A. Seznam použitých zkratk	37
B. Seznam tabulek a grafů	38
C. Použitá literatura a informační zdroje	39

ÚVODNÍ SLOVO

Jihomoravský kraj podporuje již více jak 10 let rozvoj veřejných knihoven na svém území prostřednictvím dotačního programu Regionální funkce knihoven. Pravidelná a systematická péče poskytovaná zejména menším knihovnám přináší konkrétní výsledky v podobě zkvalitňování veřejných knihovnických a informačních služeb a rostoucího zájmu o jejich využití, což má bezprostřední pozitivní vliv na celkový stav společnosti.

Knihovny patří tradičně mezi společenské instituce podporující rozvoj kultury, vzdělanosti a osvěty. Jako instituce veřejného zájmu přispívají k naplňování myšlenky rovného přístupu k informacím a ke vzdělání. Z pozice neutrálních a obecně dostupných zařízení se podílejí na rozvoji a využití kulturního a vzdělanostního potenciálu občanské společnosti. Knihovny v obcích jsou přirozenými komunitními centry, která fungují jako prostory pro setkávání. Pomáhají zvyšovat sociální kapitál místa a transformují obecné deklarace o hodnotovém ukotvení člověka ve společnosti do podoby konkrétní práce se svými čtenáři a v jejich prospěch.

Představitelé Jihomoravského kraje si uvědomují význam knihovnické práce a oceňují tuto nezastupitelnou formu podpory rozvoje občanské společnosti ve městech a v obcích. Ministerstvo kultury České republiky uděluje každoročně nejlépe pracujícím obcím knihovnám prestižní ocenění Knihovna roku. Těší mě, že v Jihomoravském kraji máme již dvě knihovny, které tuto cenu získaly.

Předložená **Koncepce regionálních funkcí knihoven Jihomoravského kraje na období 2015–2020**, která získala podporu vedení Jihomoravského kraje, si klade za cíl další zkvalitňování systému regionálních služeb poskytovaných krajskou knihovnou ve spolupráci s pověřenými knihovnami. Jsem rád, že mohu říci, že je i ve shodě s posláním kraje a podporuje vizi dalšího zlepšování životních podmínek jeho obyvatel.

Knihovny jsou trvalou součástí naší společnosti. Nejsou ale jen nástrojem paměti či vzdělávání, ale jsou živými centry, které pomáhají lidem orientovat se a vyrovnávat se s dynamicky se rozvíjejícím světem 21. století. V každodenní realitě změn se ale stávají i ostrovy uchováujícími ony hodnoty, které jsou pocítovány jako trvalé a bez nichž by naše společnost přišla o podstatnou část sebe sama.

Preji proto knihovnám Jihomoravského kraje, aby následující období, do něhož pod touto koncepcí regionálních funkcí vstupují, bylo obdobím tvůrčí práce, která bude prospěšná pro nás pro všechny.

JUDr. Michal Hašek

Hejtman Jihomoravského kraje

1. Úvod

Předložená koncepce představuje střednědobý plán rozvoje regionálních funkcí v Jihomoravském kraji na období 2015–2020. Podkladem pro její zpracování bylo vyhodnocení plnění Koncepce rozvoje regionálních funkcí v Jihomoravském kraji v letech 2011–2014, analýza poskytovaných regionálních služeb a míra plnění standardů regionálních funkcí. Jako v současné době závazný dokument **definiuje a konkretizuje strategické cíle a priority zohledňující požadavek** dalšího zkvalitňování knihovnických a informačních služeb poskytovaných základními knihovnami Jihomoravského kraje a usiluje o vyvážený a udržitelný rozvoj veřejných knihovnických a informačních služeb (VKIS) v kraji. Koncepce by měla současně sloužit jako nástroj plánování činnosti veřejných knihoven a jako prostředek koordinace a vzájemné spolupráce.

Základním dokumentem, ze kterého koncepce vychází, je Koncepce rozvoje knihoven České republiky na léta 2011–2015. Regionální funkce knihoven patří mezi jedno ze strategických východisek této celostátně platné koncepce:

„Rozvíjet regionální funkce knihoven a formovat krajské systémy knihoven na principu spolupráce knihoven regionu s cílem dosáhnout poskytování standardizované úrovně veřejných knihovnických a informačních služeb bez ohledu na velikost obce a lokalitu, v níž knihovna působí.“¹

Regionální funkce se také významně podílejí na zajišťování dvou oblastí koncepce:

1) Podpora vzdělávání a čtenářské gramotnosti.

Podpora úlohy knihoven jako přirozených center rozvoje občanských komunit a jejich kreativity, zvyšování schopnosti efektivně užívat knihovny ve školských vzdělávacích programech a v koncepci celoživotního učení² při propagaci četby zejména u dětí a mládeže a aktivní podpoře čtenářské gramotnosti realizací aktivit zaměřených na práci s knihou a při podpoře vytváření knihovnických fondů, kdy při zvýšení objemu financování nákupu mohou být vytvořeny předpoklady pro zlepšení obsahu a kvality veřejných knihovnických a informačních služeb.

2) Kvalita, efektivita a marketing služeb knihoven.

S vědomím úkolů, které jsou na regionální funkce kladeny zejména v celostátní Koncepci rozvoje knihoven v České republice a nově aktualizovaném Metodickém pokynu regionálních funkcí, si nová krajská koncepce vytyčila za cíl zaměřit pozornost kromě tradičních regionálních činností také na **podporu kulturně výchovné činnosti, podporu čtenářství a komunitních funkcí knihoven.**

Významnou úlohu při naplňování předložených cílů mají zejména pověřené knihovny. Bez jejich podpory a spolupráce není možné zajistit účinné a efektivní fungování regionálních funkcí. Úlohou pověřených knihoven nemá být pouze budování výměnných fondů a podpora automatizace knihoven. Měly by především napomáhat obsluhovaným knihovnám, aby byly „dobrymi knihovnami“ podle standardu veřejných knihovnických a informačních služeb, knihovnami, které plní funkci informačních, vzdělávacích a komunitních center svých obcí. Zvláště naléhavě vyznívá tato potřeba v situaci, kdy takřka 50 % veřejných knihoven kraje působí v obcích do 500 obyvatel, ve kterých funkci knihovnickou vykonávají ve většině případů pracovníci bez knihovnického vzdělání. Metodická pomoc a poradenství ze strany pověřených knihoven právě těmto knihovnám patří mezi jednu z hlavních vizí, kterou si předložená koncepce klade.

Dobře pracující knihovny – to nejsou pouze regály plné nových knih, se vzorně provedenou revizí či splněným standardem VKIS. Dobře pracující knihovna je především srdcem své obce, místem, které nabízí příležitost – ke vzdělávání, společnému trávení volného času či jen k setkávání se. Je průsečíkem našich společných cest, našeho hledání na cestě životem.

¹ <http://ipk.nkp.cz/legislativa/koncepce-strategie-deklarace>

² Tamtéž.

Dobře pracující knihovna nabízí především příležitost – zastavit se, potkat, najít podněty a inspiraci pro život.

Nově koncipované regionální funkce knihoven usilují být takovým užitečným nástrojem, s jehož pomocí bychom rádi takto dobře pracující knihovny v našem kraji vybudovali.

Obsahově je koncepce rozdělena do pěti částí. V úvodu je nastíněna stručná historie a vývojové trendy regionálních funkcí doplněné o současný legislativní rámec. Druhá kapitola se věnuje analýze aktuálního stavu regionálních služeb při využití SWOT analýzy. Těžiště koncepce představují třetí a čtvrtá kapitola, které vymezují hlavní cíle a směřování regionálních funkcí a harmonogram realizace jednotlivých cílů. Nedílnou součástí je kapitola věnovaná finančnímu zajištění regionálních funkcí. Tabulky v textu dokreslují reálný stav regionálních služeb a představují východisko navržených cílů a opatření. V závěru je uveden seznam zkratk a použité informační zdroje. Uvedená čísla dokumentující stav regionálních funkcí v Jihomoravském kraji jsou k datu 1. 1. 2014.

1.1 Vymezení základních pojmů

a) Regionální funkce

funkce, v jejichž rámci krajská knihovna a další jí pověřené knihovny poskytují základním knihovnám v kraji především poradenské, vzdělávací a koordinační služby, budují výměnné fondy, zapůjčují výměnné soubory knihovních dokumentů a vykonávají další nezbytné činnosti napomáhající rozvoji knihoven a veřejných knihovnických a informačních služeb. Plnění RF vychází z doporučených **standardů pro výkon regionálních funkcí**³.

b) Moravská zemská knihovna

knihovna s univerzálním knihovním fondem, doplněným o specializované fondy; trvale uchovává konzervační fond a historický fond. Plní funkci krajské knihovny v Jihomoravském kraji.

c) Základní knihovna

knihovna s univerzálním knihovním fondem nebo se specializovaným knihovním fondem zřízená obcí nebo jiným subjektem, je součástí systému knihoven, vykonává informační, kulturní a vzdělávací činnosti.

d) Pověřená knihovna

základní knihovna v kraji, zapsaná v evidenci Ministerstva kultury ČR. Vykonává regionální funkce na základě smlouvy uzavřené s krajskou knihovnou, která stanoví rozsah činností a jejich územní pokrytí. Součástí smlouvy je jmenovitý seznam obsluhovaných knihoven.

e) Obsluhovaná knihovna

základní knihovna, poskytuje veřejné knihovnické a informační služby podle knihovního zákona, zapsaná v evidenci Ministerstva kultury, která uzavřela s pověřenou knihovnou smlouvu o poskytování regionálních služeb, je označena jako jejich příjemce.

f) Profesionální knihovna

základní knihovna provozovaná příslušným orgánem obce s pracovním úvazkem knihovníka vyšším než 15 hodin týdně.

³ Metodický pokyn Ministerstva kultury k zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven a jejich koordinaci na území České republiky

g) Neprofesionální knihovna

základní knihovna provozovaná příslušným orgánem obce s pracovním úvazkem knihovníka do 15 hodin týdně.

1.2 Vývoj a směřování regionálních funkcí

Regionální funkce jsou od počátku určeny především jako pomoc malým knihovnám s neprofesionálními knihovníky. Vycházejí z účelné dělby práce a koordinace odborných činností knihoven. Podmínky a pravidla pro použití původně státních finančních prostředků stanovilo usnesení vlády č. 68/2002 Program podpory zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven. Regionální funkce v Jihomoravském kraji jsou zajišťovány od roku 2005 z rozpočtu kraje formou dotace.

V roce 2005 vydalo Ministerstvo kultury ČR **Metodický pokyn k zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven a jejich koordinaci na území České republiky**, který stanovil metodu proporcionálního rozdělení finančních prostředků na jejich zajištění a stal se závazným dokumentem, ze kterého vychází koncepční, metodická a poradenská činnost Moravské zemské knihovny.

V roce 2005 vypracovala Moravská zemská knihovna dokument **Program podpory zajištění regionálních funkcí knihoven v Jihomoravském kraji**, který reagoval na změny financování regionálních funkcí. Program v krajském měřítku rozpracoval zásady Metodického pokynu Ministerstva kultury ČR.

MZK v Brně v rámci své krajské funkce zabezpečuje metodickou a konzultační činnost, vzdělávání knihovníků, školení, semináře, porady, statistiku a další nezbytné činnosti napomáhající rozvoji knihoven a jejich veřejných knihovnických a informačních služeb.

Platformou pro výměnu zkušeností a sdílení nových trendů je čtvrtletník Duha s podnázvem Informace o knihách a knihovnách z Moravy vycházející od roku 1987 v tištěné a od roku 2010 také v elektronické podobě (<http://duha.mzk.cz>).

V JMK je pověřeno vykonáváním regionálních funkcí šest knihoven. V okrese Blansko vykonává funkci pověřené knihovny Moravská zemská knihovna. Rozvoj regionálních služeb je v každém kraji limitován objemem přidělených finančních prostředků. Poskytované služby, zejména distribuce a cirkulace výměnných fondů, jsou obsluhovanými knihovnami hodnoceny velmi pozitivně a současná úroveň poskytovaných VKIS je výsledkem dobře fungujícího systému regionálních funkcí. Jeho další zkvalitňování zejména naplňováním tezí předložené koncepce přispěje k rostoucímu zvyšování úrovně poskytovaných knihovnických a informačních služeb v kraji.

1.3 Legislativní rámec

1.3.1 Legislativní dokumenty

Východiskem při tvorbě koncepce byla stávající platná legislativa a dokumenty koncepční povahy, které vymezují možnosti a definují podmínky, za kterých jsou veřejné knihovnické a informační služby poskytovány.

Zákon č. 257/2001 Sb. o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon), ve znění pozdějších předpisů vymezuje systém knihoven poskytujících veřejné knihovnické a informační služby a podmínky jejich provozování. Zákon garantuje právo na svobodný a rovný přístup k informacím. Vymezuje funkce krajských a základních knihoven. Krajská knihovna podle § 11, odst. 3 „plní a koordinuje plnění regionálních funkcí vybraných základních knihoven v kraji. Smlouva o přenesení regionálních funkcí na vybrané základní knihovny musí mít písemnou podobu. Plnění regionálních funkcí a jeho koordinaci zajišťuje kraj z peněžních prostředků svého rozpočtu.“

16. ledna 2002 přijala vláda ČR usnesení č. 68 **Program podpory zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven**. Vymezuje regionální funkce jako činnosti realizované formou služeb poskytované krajskou knihovnou nebo jí pověřenou knihovnou jiným knihovnám v kraji. Rozsah těchto služeb vychází z konkrétních potřeb daného regionu a aktuálních finančních možností.

V roce 2014 vydalo Ministerstvo kultury aktualizovaný **Metodický pokyn k zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven a jejich koordinaci na území České republiky** obsahující výčet regionálních služeb a soubor nároků na způsob a úroveň jejich poskytování krajskými a pověřenými knihovnami:

1. Poradenská a konzultační činnost, metodické návštěvy, plány, rozborů.
2. Statistika knihovnických činností.
3. Vzdělávání knihovníků, semináře a porady.
4. Tvorba výměnných knihovnických fondů, jejich cirkulace a distribuce.
5. Pomoc při revizi a aktualizaci knihovnických fondů.
6. Nákup a zpracování knihovnických fondů pořízených z prostředků provozovatele (obce) a jejich distribuce.
7. Servis automatizovaného knihovnického systému.

Součástí jednotlivých služeb jsou další služby napomáhající rozvoji knihoven a jejich veřejných knihovnických a informačních služeb.

Účelem metodického pokynu je přispět ke sjednocení postupu při výkonu regionálních funkcí knihoven a vytvoření příznivých podmínek pro poskytování podpůrných služeb základním knihovnám.

Metodický pokyn Ministerstva kultury k vymezení standardu veřejných knihovnických a informačních služeb poskytovaných knihovnami zřizovanými a/nebo provozovanými obcemi a kraji na území České republiky vymezuje základní kvantitativní a kvalitativní podmínky pro poskytování knihovnických služeb pro knihovny zřizované a/nebo provozované obcemi a kraji na území ČR, zapsané v evidenci knihoven Ministerstva kultury.

1.3.2 Koncepční dokumenty

Koncepce rozvoje knihoven ČR na léta 2011–2015 včetně internetizace knihoven. Knihovny pro Evropu 2020. Koncepce byla schválena vládou 11. ledna 2012. Jejím cílem je zajistit poskytování standardizované úrovně klasických i on-line služeb knihoven. Hlavní pozornost je soustředěna na využití informačních a komunikačních technologií z důvodu zajištění dostupnosti ke všem informacím a službám bez ohledu na místo jejich uložení.

Mezi dokumenty, které rámcově vymezují rozvoj Jihomoravského kraje, patří zejména:

- Strategie rozvoje Jihomoravského kraje 2020,
- Program rozvoje Jihomoravského kraje 2014–2017.

Strategie rozvoje Jihomoravského kraje 2020 navazuje na **Strategii rozvoje Jihomoravského kraje na období 2006–2016**. Vymezuje celkem čtyři priority, přičemž pro oblast kultury je klíčová priorita 2: Kvalitní a odpovídající nabídka veřejných služeb, jejímž cílem je zlepšení kvality a dostupnosti veřejných služeb, podpora jejich hospodárného provozu a rozvoj zájemů pro kvalitní život obyvatel kraje. Konkrétní opatření mají vést například ke zkvalitnění a rozšíření nabídky celoživotního vzdělávání a kulturního využití, rozšíření služeb pro seniory a osoby se zdravotním postižením a zkvalitnění školního vzdělávání dětí a mládeže včetně aktivit mimo výuku.

Program rozvoje Jihomoravského kraje 2014–2017 definuje také čtyři priority. Klíčová priorita číslo 3 si klade za cíl vybudovat atraktivní region pro obyvatele, návštěvníky i investory. Její součástí jsou specifické cíle. Cíl 10 má zvýšit vzdělanost obyvatel kraje a prohloubit její vazbu na trh práce, posílit význam a zvýšit zájem obyvatel o další vzdělávání. Specifický cíl 15 má zajistit podmínky pro atraktivní kulturní a volnočasovou nabídku a pro aktivní trávení volného času.

V roce 2010 vydala Moravská zemská knihovna **Koncepci rozvoje regionálních funkcí v Jihomoravském kraji v letech 2011–2014**. Cílem koncepce bylo vytvořit střednědobý plán rozvoje regionálních funkcí, definovat jejich strategické cíle a priority. Dokument zdůraznil důležitost zkvalitňování knihovnických a informačních služeb poskytovaných základními knihovnami Jihomoravského kraje a jejich rozvoj. Nezbytným předpokladem poskytování požadovaných regionálních služeb se stalo zajištění účasti kompetentních pracovníků na vzdělávání a aktivitách k problematice regionálních funkcí, koordinace a vzájemná spolupráce mezi knihovnami. Současná koncepce z tohoto materiálu vychází a navazuje na něj.

2. Analýza současného stavu poskytování regionálních funkcí v JMK

2.1 Síť veřejných knihoven v JMK

Síť veřejných knihoven v JMK tvoří celkem 714 základních knihoven (včetně poboček), které poskytují VKIS v sedmi okresech JMK. Mezi region s největší hustotou knihoven na km² patří okres Blansko. Nejméně obsluhované populace na jednu knihovnu připadá v okrese Znojmo. Nejvíce potenciálních uživatelů knihoven se po okrese Brno-město nachází v okrese Hodonín (viz tabulka č. 2).

Přehled veřejných knihoven v jednotlivých regionech ukazuje tabulka č. 1.

Tabulka č. 1 – Veřejné knihovny v jednotlivých regionech k 1. 1. 2014

OKRES	PROFESIONÁLNÍ		NEPROFESIONÁLNÍ		CELKEM		
	POVĚŘENÉ	POBOČKY	PROFESIONÁLNÍ	POBOČKY		NEPROFESIONÁLNÍ	POBOČKY
Blansko	1	12	10	16	95	–	135
Brno-město	1	33	–	–	–	–	34
Brno-venkov	1	–	19	–	127	–	147
Břeclav	1	3	14	4	55	1	78
Hodonín	1	1	16	3	63	–	84
Vyškov	1	2	6	10	68	–	87
Znojmo	1	3	8	3	133	1	149
Celkem	7	54	73	36	541	2	714

Tabulka č. 2 dokládá nerovnoměrnost pokrytí knihoven a obsluhované populace při zajišťování VKIS v jednotlivých regionech a z toho plynoucí zvýšené nároky na poskytované služby, zejména na metodickou práci pověřených knihoven. Odlišné podmínky v jednotlivých regionech se nutně promítají také do celkových výsledků pověřených knihoven.

Tabulka č. 2 – Podmínky využití VKIS v jednotlivých regionech

Okres	Počet knihoven	Obsluhovaná populace k 1. 1. 2014	Na 1 knihovnu připadá obsluhovaná populace	Na 10 km ² / počet knihoven
Blansko	135	107 767	798	1,5
Brno-město	34	377 286	11 097	1,4
Brno-venkov	147	210 469	1 432	0,9
Břeclav	78	114 924	1 473	0,7
Hodonín	84	155 909	1 856	0,7
Vyškov	87	90 052	1 035	0,9
Znojmo	149	113 327	761	0,9
Celkem/ průměr	714	1 169 734	1 638	0,9

2.1.1 Systém základních knihoven v Jihomoravském kraji

Moravská zemská knihovna v Brně, státní příspěvková organizace (dále MZK) – od 1. 1. 2002 plní funkci garanta a koordinátora výkonu regionálních funkcí v Jihomoravském kraji. Zajišťuje pro evidované veřejné knihovny kraje metodické, poradenské a informační služby, poskytuje konzultace a zajišťuje celoživotní vzdělávání pro knihovníky a informační pracovníky.

Knihovny pověřené výkonem regionálních funkcí – splňují atest pověřené knihovny podle Metodického pokynu Ministerstva kultury k zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven a jejich koordinaci na území České republiky. Jsou garantem výkonu regionálních funkcí v rámci své územní působnosti. MZK uzavírá každoročně s těmito knihovnami Smlouvu o použití přidělených prostředků pro zabezpečení regionálních funkcí, která navazuje na Dohodu o zajišťování výkonu regionálních funkcí knihoven v Jihomoravském kraji uzavřenou mezi Jihomoravským krajem, Moravskou zemskou knihovnou a pověřenými knihovnami.

Výkon regionálních funkcí v Jihomoravském kraji je zajišťován smluvně mezi Moravskou zemskou knihovnou v Brně a šesti pověřenými knihovnami:

Knihovna Jiřího Mahena v Brně
 Knihovna Karla Dvořáčka ve Vyškově
 Městská knihovna Břeclav
 Městská knihovna Hodonín, organizační složka města Hodonín
 Městská knihovna Kuřim, organizační složka města Kuřim
 Městská knihovna Znojmo

Základní, obsluhované knihovny – příjemci regionálních služeb – tzv. obsluhované knihovny (knihovny zřizované městy a obcemi), s nimiž pověřené knihovny uzavírají smlouvy o poskytování odborných knihovnických služeb.

Obecní knihovna ve Křtínách (okres Blansko) (foto: H. Jalová)

Obecní knihovna Jaroslavice (okres Znojmo) (foto: Z. Paseková)

2.2 Úroveň poskytovaných RF v neprofesionálních knihovnách JMK

Neprofesionální knihovny v Jihomoravském kraji představují nejpočetnější skupinu veřejných knihoven. Plně nezastupitelnou úlohu při rozvoji a podpoře čtenářství a osvěty i v těch nejmenších obcích. Ačkoli mnozí obyvatelé menších obcí využívají v souvislosti s dojížděním za prací či studiem služeb větších knihoven svých spádových oblastí, zůstává relativně velká skupina obyvatel, pro které jsou obecní knihovny mnohdy jediným dostupným kulturním zařízením, které má potenciál nejen podporovat a rozvíjet čtenářské návyky, ale mnohdy se podílí na zkvalitňování života a vztahů v místě.

V uplynulých letech došlo k výrazné proměně zejména malých obecních knihoven. Takřka každá – i ta nejmenší knihovna má svoje webové stránky, mnohé knihovny mají zejména zásluhou regionální automatizace elektronický katalog OPAC. Knihovny se rekonstruují, v některých obcích dokonce po letech obnovují jejich činnost.

Vlivem všech těchto skutečností přistoupila Moravská zemská knihovna od roku 2011 k oceňování nejlépe pracujících neprofesionálních knihoven, které se tak stávají příkladem a inspirací ostatním. Platformou pro oceňování a propagaci dobře pracujících neprofesionálních knihoven se stalo **Slavnostní setkání knihoven obcí Jihomoravského kraje**.

Úspěšná činnost obecních knihoven potvrzuje, že

- dobrá metodická práce přináší viditelné výsledky,
- bez spolupráce se zřizovatelem nemůže být dobrá knihovna,
- zejména bez podpory Jihomoravského kraje – poskytovatele dotace na regionální funkce – by mnohé dnes dobře pracující knihovny nevykazovaly tak dobré výsledky.

Jedna z menších poboček Knihovny Jiřího Mahena v Chrlicích, rekonstrukce 2013
(foto: Mgr. Edita Vališová)

Jedním z hlavních dokumentů, který věnuje pozornost i těm nejmenším knihovnám a vymezuje jejich úkoly a poslání, je **Koncepce rozvoje knihoven ČR na léta 2011–2015 včetně internetizace knihoven, Knihovny pro Evropu 2020**, kterou schválila vláda v lednu 2012. Koncepce zdůrazňuje význam knihoven jako center znalostí a informací s významnou úlohou v oblasti celoživotního vzdělávání a učení a jejich podíl na podpoře a rozvoji čtenářské a informační gramotnosti.

Neprofesionální knihovny se stále více stávají informačními a komunitními centry svých obcí. Podporují čtenářskou gramotnost, podílejí se na rozvoji vzdělanosti a osvěty. I v dalších letech bude pokračovat úsilí o zkvalitňování jejich činnosti a to zejména za pomoci automatizace a propagace mezi širokou veřejností.

Význam malých knihoven a jejich nerovnoměrné zastoupení v rámci kraje dokládá přiložená tabulka.

Tabulka č. 3 – Neprofesionální knihovny v Jihomoravském kraji v obcích do 200 a 500 obyvatel (stav k 1. 1. 2014)

Okres	Počet obyvatel	Počet knihoven	Do 200 obyvatel	Do 500 obyvatel	Procenta
Blansko	42 094	95	25	65	68,4
Brno-Venkov	101 090	127	5	42	33,0
Břeclav	52 044	55	0	9	16,3
Hodonín	61 512	63	5	18	28,5
Vyškov	43 154	68	3	30	44,1
Znojmo	62 468	133	40	93	69,9
Celkem	362 362	541	78	257	47,5

2.2.1 Výměnné fondy

V Jihomoravském kraji se nachází 673 obcí. Pro každou obec bylo průměrně zakoupeno z krajské dotace na regionální funkce celkem 350 svazků do výměnného fondu. Tyto knihy obohacují nabídku stálého knihovního fondu knihoven, které tuto službu využívají.

Tabulka č. 4 – Využití výměnných fondů

Region	Počet obsluhovaných knihoven	Počet obslužených knihoven využívajících nabídku VF	% obslužených knihoven z počtu obsluhovaných
Blansko	67	61	91
Boskovice	66	62	93,9
Brno-město	15	15	100
Brno-venkov	146	118	80,1
Břeclav	77	77	100
Hodonín	79	77	96,2
Vyškov	87	87	100
Znojmo	148	97	69,5
Celkem, %	685	594	86,7

Tabulka č. 5 – Cirkulace výměnných fondů v knihovnách JMK

Region	Nákup VF 2012	% z dotace	Nákup VF 2013	% z dotace	Stav VF k 31. 12. 2013
Blansko	281 118	26,8	340 510	32,4	21 338
Boskovice	213 405	22,6	275 970	31,4	18 327
Brno-město	256 600	64,6	257 000	66,1	23 341
Brno-venkov	1 014 616	36,4	1 099 997	39,3	50 418
Břeclav	455 170	30	456 238	29,9	34 786
Hodonín	453 142	24,1	487 477	26,1	29 137
Vyškov	294 807	20,1	344 990	24	19 472
Znojmo	678 917	31,8	704 905	33,8	37 843
Celkem	3 647 775	27,1	3 967 087	29,5	234 662

Tabulka č. 6 – Objem nákupu výměnných fondů z dotace v pověřených knihovnách JMK

Region	2010	2011	2012	2013
Blansko	23,63	20,08	26,84	32,4
Boskovice	23,58	24,67	22,6	31,4
Brno-město	66,12	64	64,6	66,1
Brno-venkov	30,95	34,96	36,4	39,3
Břeclav	30,06	30,13	30	29,9
Hodonín	26,72	23,21	24,1	26,1
Vyškov	21,03	20,66	20,1	24
Znojmo	28,18	30,17	31,8	33,8
Celkem	25,82	25,87	27,12	29,52

Tabulka č. 7 – Doplnění VF v krajích ČR (procentuální vyjádření z celkových nákladů)⁴

Pořadí	Kraj	%
1.	Plzeňský	34,3
2.	Pardubický	32,4
3.	Moravskoslezský	32,0
4.	Vysočina	31,5
5.	Středočeský	30,6
6.	Jihomoravský	29,5
7.	Jihočeský	24,8
8.	Ústecký	24,5
9.	Karlovarský	24,1
10.	Olomoucký	19,5
11.	Liberecký	19,3
12.	Zlínský	19,3
13.	Královéhradecký	18,3
14.	Praha	16,5
Průměr ČR		26,5

⁴ Výroční zpráva a o plnění regionálních funkcí krajských knihoven na území ČR za rok 2013 http://ipk.nkp.cz/docs/RF/VyrocnizpravaRF_2013.pdf

2.2.2 Vyhodnocení účinnosti regionálních funkcí

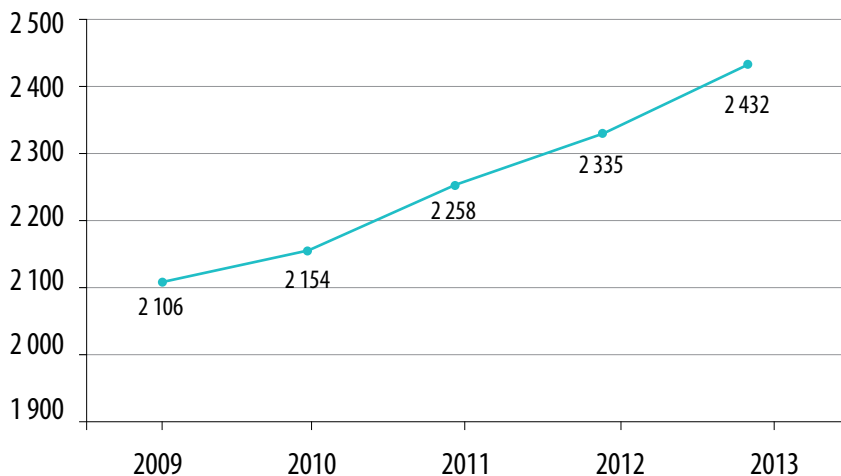
Od roku 2005 zajišťuje financování regionálních funkcí Jihomoravský kraj ze svých finančních prostředků. Moravská zemská knihovna garantuje plnění standardů regionálních funkcí (tj. služeb v rámci regionálních funkcí) v celém Jihomoravském kraji. Úzce spolupracuje se všemi pověřenými knihovnami.

Tabulka č. 8 – Plnění standardů regionálních funkcí v Jihomoravském kraji za posledních 5 let (požadavek na standard vychází z Metodického pokynu MK ČR)

Standardy	2009	2010	2011	2012	2013
Konzultace	1 820	2 223	2 452	2 203	2 301
Metodické návštěvy	871	856	917	936	792
Expedované soubory výměnných fondů do knihoven	2 106	2 154	2 258	2 335	2 432
Svazky v souborech	111 750	124 623	132 499	136 114	139 759
Počet revidovaných knihoven	89	89	99	96	92
Revidované k. j.	370 009	424 144	478 697	570 308	392 182

Graf č. 1

Počet expedovaných souborů výměnných fondů do knihoven

V celokrajském měřítku i v rámci jednotlivých regionů byly standardy většinou splněny, v oblasti cirkulace výměnných fondů mnohonásobně překročeny. Výrazný nárůst představuje položka vykazovaných souborů a svazky v souborech. Na jednu knihovnu připadly 4 soubory (dle standardů regionálních funkcí MK ČR jsou doporučeny 2 soubory).

2.3 Vzdělávání knihovníků

Jednou z prioritních oblastí, kterou pověřené knihovny v roce 2013 zabezpečovaly, bylo vzdělávání knihovníků včetně pořádání porad a seminářů. Vzdělávací programy připravilo pro smluvní knihovny 7 pověřených knihoven (kromě Knihovny Jiřího Mahena v Brně, která tento typ činnosti nevykonává). Účast na vzdělávacích aktivitách projevilo celkem 379 knihoven (nárůst o 59 knihoven).

Nejvyšší podíl na vzdělávání knihovníků v JMK měla tradičně MZK v Brně, která z pozice krajského centra vzdělávání připravila pro 176 knihoven (o 15 více než v roce 2012) a 602 účastníků (o 171 více) kurzy a odborné semináře. Z Výroční zprávy o plnění regionálních funkcí krajských knihoven na území ČR za rok 2013 vyplývá, že Jihomoravský kraj patří stejně, jako v predešlých letech, k velmi aktivním a úspěšným v oblasti vzdělávání.⁵

Tabulka č. 9 – Vzdělávání v MZK v letech 2011 -2013

	2011	2012	2013
Počet vzdělávacích akcí RF	16	18	16
Počet účastníků RF	343	431	602
Počet hodin RF	97	110	106
Počet obslužených knihoven MZK	231	161	176
Počet obslužených knihoven v JmK	574	481	555

PC učebna v Městské knihovně Hodonín, vybudovaná 2013 (foto: Mgr. Veronika Bábíková)

V roce 2013 patřil JMK se zájmem o vzdělávání v celostátním srovnání na 5. místo podle počtu obsluhovaných knihoven.

⁵ Výroční zpráva a o plnění regionálních funkcí krajských knihoven na území ČR za rok 2013 http://ipk.nkp.cz/docs/RF/VyrocnizpravaRF_2013.pdf

2.4 Webové stránky neprofesionálních knihoven

Webové stránky mělo ke konci roku 2013 celkem 87,0 % neprofesionálních knihoven. Trendem při zavádění webových stránek knihoven je využívání webových šablon. Knihovny v Jihomoravském kraji využívají šablonu, kterou nabízí Knihovna města Hradce Králové. Mezi knihovny si získal oblibu projekt Webovka, který vznikl na začátku roku 2010 ve spolupráci oddělení knihovnictví Moravské zemské knihovny v Brně a Kabinetu informačních studií a knihovnictví FF MU v Brně a za podpory firmy Webnode AG a který nabízí šablonu s využitím prvků Web 2.0.

Ke konci roku 2013 využívalo hradeckou šablonu: <http://webknihovny.cz/> 140 knihoven, tj. 22,6 % (nejvíce) z celkového počtu knihoven, které šablonu v České republice využívají (619) a šablonu projektu Webovka: <http://www.webovka.knihovna.cz/> 105 knihoven, tj. 16,8 % (2012 - 13,8 %) z celkového počtu veřejných knihoven JMK.

Šablonu projektu Webovka využívalo koncem roku 105 knihoven z JMK, což je 42,8 % z celkového počtu knihoven, které obě webové šablony využívají. Pomocí šablon mělo ke konci roku 2013 webové stránky v JMK 245 knihoven (2012 - 227), tj. 36,4 % z celkového počtu veřejných knihoven. S hradeckou šablonou pracuje v JMK 145 knihoven (117 knihoven využívá původní šablonu, 28 knihoven přešlo na aktualizovanou podobu <http://webknihovny.cz/>). Starší verze šablony je proti aktualizované podobě bezplatná, není však zajištěna bezpečnost uložených dat.⁶

Tabulka č. 10 – Webové stránky v jednotlivých regionech v roce 2013 (v závorce celkový počet knihoven bez poboček)

Region	Pověřená knihovna	Profesionální knihovny	Neprofesionální knihovny	Plní % neprofesionálních knihoven	Celkem	Plní % všech knihoven
Blansko	1 (1)	6 (6)	49 (50)	98	56 (57)	98,2
Boskovice	1 (1)	4 (4)	38(45)	84,4	43 (50)	86
Brno-město	1 (1)	–	–	–	1 (1)	100
Brno-venkov	1 (1)	19 (19)	101 (127)	79,5	121 (147)	82,3
Břeclav	1 (1)	14 (14)	55 (55)	100	70 (70)	100
Hodonín	1 (1)	16 (16)	58 (63)	92,0	75 (80)	93,7
Vyškov	1 (1)	5 (6)	59 (68)	86,7	65 (75)	86,6
Znojmo	1 (1)	8 (8)	78 (133)	58,6	87 (142)	61,2
Celkem	8 (8)	72 (73)	471 (541)	87,0	518 (622)	83,2

⁶ <http://webknihovny.cz/cenik/>

2.5 Automatizace knihovních systémů

Rozvoj regionální automatizace byl jedním z hlavních cílů Koncepce rozvoje regionálních funkcí v letech 2011 – 2014. Cílem zavádění REKS je zejména zjednodušení revizní činnosti a zajištění on-line přístupu ke knihovnímu fondu obecních knihoven.

K 31. 12. 2013 bylo do systému REKS zapojeno v Jihomoravském kraji od zahájení regionální automatizace v roce 2010 celkem 129 knihoven (v roce 2012 – 118). Okres Vyškov jako jediný v Jihomoravském kraji využívá ve většině svých knihoven automatizovaný knihovní systém Advanced Rapid Library (ARL), produkt firmy Cosmotron v Hodoníně. Ke konci roku 2013 využívalo automatizovaný knihovní systém v Jihomoravském kraji **66,5 % knihoven**.

Tabulka č. 11 – Automatizace knihoven (AKS) v jednotlivých regionech v roce 2013 (v závorce celkový počet knihoven bez poboček)

Okres	Pověřená knihovna	Profesionální knihovny	Neprofesionální knihovny	Plní % neprofesionálních knihoven	Celkem	Plní % všech knihoven
Blansko	1 (1)	10 (10)	69(95)	88	81 (107)	75,7
Brno-město	1 (1)	–	–	100	1 (1)	100
Brno-venkov	1 (1)	19 (19)	95(127)	74,8	115(147)	78,2
Břeclav	1 (1)	14 (14)	50(55)	90,9	65 (70)	83,3
Hodonín	1 (1)	16 (16)	36(63)	57,1	53 (80)	66,2
Vyškov	1 (1)	1/4 (6)	29(68)	42,6	35 (75)	46,6
Znojmo	1 (1)	8 (8)	55(133)	41,3	64 (142)	45,0
Celkem	8 (8)	72 (73)	334(541)	61,7	414(622)	66,5

Tabulka č. 12 – OPAC v knihovnách v jednotlivých regionech v roce 2013 (v závorce celkový počet knihoven bez poboček)

Okres	Pověřená knihovna	Profesionální knihovny	Neprofesionální knihovny	Plní % neprofesionálních knihoven	Celkem	Plní % všech knihoven
Blansko	1 (1)	9 (10)	61 (95)	64,2	72 (107)	67,2
Brno-město	1 (1)	–	–	100	1 (1)	100
Brno-venkov	1 (1)	19 (19)	80 (127)	62,9	100 (147)	68,0
Břeclav	1 (1)	14 (14)	50 (55)	90,9	65 (70)	92,8
Hodonín	1 (1)	13 (16)	15 (63)	23,8	29 (80)	36,2
Vyškov	1 (1)	5 (6)	26 (68)	38,2	32 (75)	42,6
Znojmo	1 (1)	4 (8)	44 (133)	33,0	49 (142)	34,5
Celkem	8 (8)	64 (73)	276 (541)	51,0	348 (622)	55,9

2.6 SWOT analýza

	Silné stránky (Strengths)	Slabé stránky (Weakness)
Interní prostředí (Minulost a současnost)	Cíl: Maximalizovat. Rozšiřovat. Tradice poskytování VKIS, pozitivní vnímání knihoven veřejností. Hustá síť veřejných knihoven, většinou dobrá dostupnost služeb pro občany. Zejména v malých obcích jsou knihovny jediným kulturním zařízením. Tradičně dobrá spolupráce mezi MZK a pověřenými knihovnami JMK. Kvalitní metodická pomoc knihovnám a knihovníkům různými formami (konzultace, porady, školení). Dobrá spolupráce s jinými krajskými knihovnami, NK ČR a paměťovými institucemi v kraji. Vybavenost knihoven informačními a komunikačními technologiemi (ICT). Motivační standardy VKIS a RF. Možnost vzdělávání zajišťovaná MZK a pověřenými knihovnami formou kurzů, seminářů, přednášek. Poskytování regionálních služeb knihovnami pověřenými výkonem RF. Cirkulace výměnných fondů. Knihovny připojeny k internetu. Webové stránky knihoven. Zapojení do celostátních odborných aktivit a kampaní. Dobré kontakty na místní samosprávu a jednotlivé knihovny. Příjemné a vlnidné prostředí v knihovnách. Zájem o celoživotní vzdělávání u většiny knihovníků, snaha o zlepšování služeb knihovny.	Cíl: Nutno koncepčně řešit. Úroveň propagace knihoven a služeb, prezentace na webových stránkách (chybějící požadované údaje, nízký počet knihoven s on-line katalogy, u menších knihoven chybí informace na stránkách obce). Pracovní náplň knihovníků v menších obcích rozšířena o další aktivity obce. Vyšší věkový průměr knihovníků v obcích. Omezené finanční prostředky na výkon RF nedovolují podporovat servis AKS, pomoc se omezuje na proškolení pracovníků. Prostorové zajištění činnosti knihoven, zastaralé vybavení interiéru zejména u menších knihoven. Nedostačující využívání marketingových nástrojů a public relations. Malá motivace ke spolupráci s organizacemi v místě. Zejména u menších obcí omezená finanční podpora na nákup knihovního fondu. Neplněn standard týkající se nákupu knih. Nízká kvalifikace pracovníků obecních knihoven, malá účast na poradách. Malá účast pracovníků zejména malých profesionálních knihoven (1,0 úvazku) na vzdělávacích akcích. Nízká míra využití vícezdrojového financování knihovnamí. Nízké finanční ohodnocení pracovníků zejména v neprofesionálních knihovnách. Zastaralé technické vybavení knihoven

Příležitosti (Opportunities)**Cíl: Maximalizovat. Realizovat.**

Možnost dosáhnout prostřednictvím zavádění moderních technologií a vzdělaných knihovníků srovnatelné úrovně knihovnických služeb v obcích a ve městech.

Vytvořit i z nejmenších knihoven místa setkávání občanů s nabídkou volnočasových aktivit a vzdělávání.

Posílení komunitní role knihoven.

Využití dobrovolníků v knihovnách.

Realizace výzkumů spokojenosti uživatelů se službami knihoven.

Nabídka služeb v režimu 24/7.

Prezentace knihoven na sociálních sítích.

Koordinací činnosti veřejných a školních knihoven a vymezením jejich specifických úkolů přispět k podpoře rozvoje dětského čtenářství.

Přístup k fondům pomocí digitálních technologií.

Rostoucí zájem o celoživotní vzdělání.

Posílení role knihoven jako komunitních a vzdělávacích center.

Prohloubení spolupráce s neziskovými organizacemi a dalšími institucemi v místě.

Fundraising.

Zvyšující se využívání knihoven při zpřístupňování informací z veřejné správy podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím.

Hrozby (Threats)**Cíl: Monitorovat. Eliminovat.**

Negativní vývoj veřejných rozpočtů omezí financování knihoven a poskytovaných služeb.

Nejistota finančního zabezpečení regionálních služeb, nebezpečí přerušení kontinuity, důsledkem kvalitativní a kvantitativní pokles úrovně služeb.

Knihovny, které nebudou poskytovat přístup k internetu podle knihovního zákona, mohou být na základě platné legislativy vyřazeny z evidence MK ČR a tím zbaveny nároku na poskytování regionálních služeb a poskytování státních dotací (např. Česká knihovna).

Pokles zájmu o knihovnické služby.

Neřešení prostorové situace knihoven.

Nedostatečné mzdové ohodnocení pracovníků knihoven může zapříčinit snížení počtu kvalifikovaných pracovníků z oboru. Knihovny nebudou mít dostatek odborných pracovníků k poskytování moderních služeb.

Nevyjasněné vztahy mezi poskytovanými službami a oblastí autorských práv; obtížné hledání rovnováhy mezi zájmy autorů (držitelů autorských práv) a knihoven a snaha o nárůst zpoplatnění služeb.

Nedostatečná spolupráce mezi knihovnami a místní samosprávou.

Nezájem nastupující generace o čtení a knihovnické služby.

Neochota k dalšímu vzdělávání pracovníků knihoven.

Nedostatečná aktualizace knihovnických fondů.

3. Krajská koncepce rozvoje regionálních funkcí v letech 2015–2020

Koncepce vymezuje po kvalitativní i kvantitativní stránce naplňování jednotlivých standardů RF a usiluje jejich prostřednictvím o dosažení vytyčených cílů. Struktura koncepce se drží konvence označení při číslování standardů, mezi které podle Metodického pokynu MK ČR patří:

- 1.1 Poradenská a konzultační činnost, metodické návštěvy, plány, rozborů.
- 1.2 Statistika knihovnických činností.
- 1.3 Vzdělávání knihovníků, semináře a porady.
- 1.4 Tvorba výměnných knihovních fondů, jejich cirkulace a distribuce.
- 1.5 Pomoc při revizi a aktualizaci knihovních fondů.
- 1.6 Nákup a zpracování knihovních fondů pořízených z prostředků provozovatele (obce) a jejich distribuce.
- 1.7 Servis automatizovaného knihovního systému.

Nad rámec celostátně platných standardů regionálních funkcí jako součást krajské koncepce byla zařazena:

- 1.8 Pravidelná medializace nejlepších knihoven a knihovníků, oceňování knihoven a obcí, prezentace příkladů dobré práce.
- 1.9 Kulturně-výchovná činnost.

Vize rozvoje regionálních funkcí v Jihomoravském kraji

Hlavní cíl

Rozvíjet a zkvalitňovat systém regionálních služeb poskytovaných krajskou knihovnou a pověřenými knihovnami s cílem dosáhnout standardizované úrovně veřejných knihovnických a informačních služeb ve všech knihovnách kraje. Podporovat informační, vzdělávací a komunitní funkci knihoven a rozvíjet kulturně výchovnou činnost bez ohledu na velikost obce a lokalitu, v níž knihovna působí. Ve spolupráci s Jihomoravským krajem usilovat o zlepšení podmínek pro jejich činnost a podporovat nezastupitelnou roli knihoven při společenském, kulturním a duchovním rozvoji společnosti.

3.1 Poradenská a konzultační činnost, metodické návštěvy, plány, rozborů

Ve shodě s Koncepcí rozvoje knihoven České republiky 2011–2015 a aktualizovaným Metodickým pokynem Ministerstva kultury k zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven a jejich koordinaci na území České republiky bude Moravská zemská knihovna ve spolupráci s pověřenými knihovnami kraje podporovat zajištění všestranné kvality a rozvoje knihovnických a informačních služeb⁷. Pozornost krajské a okresní metodiky bude zaměřena na

7 <http://www.mkcr.cz/assets/literatura-a-knihovny/metodicky-pokyn-regionalni-fce.pdf>

metodickou pomoc při přípravě a realizaci komunitních aktivit knihoven včetně propagace příkladů dobré praxe na poradách a seminářích.

V každé obsluhované knihovně se uskuteční zpravidla 2 krát ročně metodická návštěva. Frekvence návštěv bude vycházet z aktuální situace a potřeb knihovny. Zápisy z metodických návštěv zpracované dle schváleného vzoru budou zasílány zřizovateli knihovny, navštívené knihovně a Moravské zemské knihovně v Brně.

Knihovny začátkem kalendářního roku připraví plán činnosti. V rámci statistického vyhodnocení činnosti zpracuje knihovna výroční správu/přehled statistických výsledků, které zveřejní na webových stránkách knihovny.

Pověřená knihovna zpracuje dle schváleného vzoru výsledky činnosti veřejných knihoven, s nimiž seznámí zřizovatele knihoven a zpřístupní je prostřednictvím svých webových stránek v části pro knihovny.

3.1.1 Podpora zavádění moderních technologií do knihoven

Dílčí cíl:

Pokračující automatizace knihovnických procesů v knihovnách, zkvalitňování služeb uživatelům.

Podpora a zavedení automatizace i malých knihoven umožní elektronické propojení uživatelů a knihoven prostřednictvím ICT, usnadní výpůjční služby a zviditelní knihovny a jejich fondy na internetu. Poskytování moderních on-line služeb přispěje k zefektivnění knihovnických činností a zajištění informačního vzdělávání veřejnosti.

Opatření:

- 1) V knihovnách do 5 tisíc svazků podporovat zavedení automatizovaného regionálního systému (RES), podporou pořízení modulu revize, katalogizace a OPAC.
- 2) Podporovat zavedení výpůjčních protokolů z finančních prostředků obcí.
- 3) V knihovnách nad 5 tisíc svazků využívat dle místních podmínek vlastní AKS, fakultativně RES.
- 4) Praktická pomoc při zavádění automatizace v návaznosti na body 1) a 3).
- 5) Metodická pomoc při podávání žádostí z dotace VISK 3.

Zajistí: pověřené knihovny ve spolupráci s krajskou knihovnou.

3.1.2 Webové stránky malých knihoven

Dílčí cíl:

U všech knihoven zpřístupňovat s vědomím zřizovatele základní informace o jejich činnosti prostřednictvím vlastních webových stránek či prostřednictvím stránek zřizovatele. U knihoven v obcích nad 500 obyvatel současně vystavení on-line katalogu na webu.

Webové stránky patří v současné době nejen mezi základní informační službu každé knihovny, ale významný je zejména jejich propagační charakter (patří mezi základní marketingové nástroje knihoven). Jsou virtuální výkladní skříň knihovny – mají podnítit zájem o služby knihovny, zaujmout, inspirovat, být zdrojem aktuálních informací o knihovně včetně dalších souvisejících informací.

Webové stránky mají zprostředkovat svět knihoven on-line, nejen přístup do elektronického katalogu, ale přiblížit virtuální prostředí s cílem podporovat informační a čtenářskou gramotnost (on-line kvízy, odkazy na volně dostupné e-knihy, prostor k diskusím na aktuální témata). Stálou součástí stránek by měly být nejrůznější on-line ankety přispívající ke zlepšení služeb a podněcující uživatele k účasti na rozvoji knihovny a jejích služeb.

Webová stránka je jednou z kategorií standardu veřejných knihovnických a informačních služeb definovaného v Metodickém pokynu Ministerstva kultury k vymezení standardu veřejných knihovnických a informačních služeb poskytovaných knihovnami a/nebo provozovanými obcemi a kraji na území České republiky⁸. Tento metodický pokyn vyšel v roce 2012 také v podobě pro zřizovatele knihoven jako Standard pro dobrou knihovnu⁹.

Mezi údaje, které by měla webová stránka každé knihovny podle metodického pokynu obsahovat, patří:

- název a sídlo knihovny
- kontaktní údaje
- název zřizovatele (provozovatele)
- stručná charakteristika knihovny
- výčet oddělení (existují-li)
- provozní doba
- knihovní řád
- přehled nabízených služeb
- poplatky (ceník).

Opatření:

1) Metodická a praktická pomoc při budování webových stránek obsluhovaných knihoven.

Zajistí: metodikové pověřených knihoven.

2) Průběžná aktualizace webových stránek obsluhovaných knihoven.

Zajistí: metodikové pověřených knihoven ve spolupráci s knihovníky

3) Kontrola plnění standardu VKIS v kategorii Webová prezentace knihovny (základní a doporučené údaje na webové stránce knihovny).

4) Školení metodiků a knihovníků a praktická pomoc při práci s webovými šablonami.

Zajistí: krajská knihovna, metodikové pověřených knihoven.

⁸ http://ipk.nkp.cz/docs/VKIS/MK_standard_VKIS_2011.pdf

⁹ http://ipk.nkp.cz/docs/bench/Standard_pro_dobrou.pdf

3.2. Statistika knihovnických činností

Dílčí cíl:

Sběr statistických údajů z činnosti pověřených a základních knihoven, jejich vyhodnocení a zpracování analýz pro zajištění efektivního a kvalitativního rozvoje knihovnických činností. Využití dat pro vyhodnocení standardu VKIS a získání zpětné vazby pro zlepšení poskytovaných služeb v rámci kraje. Zapojení profesionálních knihoven kraje do projektu benchmarking.

Sběr statistických údajů v knihovnách vychází ze zákona č. 89/1995., o státní statistické službě, v platném znění. Tuto službu zabezpečuje z pověření Ministerstva kultury ČR Centrum informací a statistik kultury, útvar Národního informačního a poradenského střediska pro kulturu (NIPOS). Základní knihovny vyplňují statistický výkaz KULT (MK) 12–01 Roční výkaz o knihovně a podle termínů předkládací cesty jej zasílají pověřeným knihovnám, které údaje zasílají do NIPOS.

Regionální činnosti jsou vykazovány do formulářů Statistický výkaz výkonu regionálních funkcí a Výkaz financování, které zasílají pověřené knihovny JMK Moravské zemské knihovně. Souhrnné výsledky jsou předkládány poskytovateli dotace RF a Národní knihovně ČR v podobě Výroční zprávy o hodnocení výkonu regionálních funkcí knihoven v Jihomoravském kraji.

Opatření

1) Metodicky podpořit správnost vykazovaných údajů, odstranit nejasnosti při vykazování.

Zajistí: krajská knihovna.

2) Poskytnout obcím zpětnou vazbu o činnosti jejich knihoven a v případě zájmu poskytnout metodickou pomoc pro jejich zlepšení. Zpracování výročních zpráv obsluhovaných knihoven.

Zajistí: pověřené knihovny.

3) Propagace projektu benchmarking, školení a metodická podpora.

Zajistí: krajská knihovna ve spolupráci s pověřenými knihovnami.

3.3 Vzdělávání knihovníků, semináře, porady

Dílčí cíl:

Rozšířit úlohu knihovníků v elektronickém prostředí i v oblasti vzdělávání občanů. Využívat elektronických opor a e-learningových forem vzdělávání s cílem zlepšit jeho dostupnost. Věnovat zvýšenou pozornost novým metodám práce s uživateli a rozšiřování služeb v souladu s trendy a potřebami společnosti a daného regionu.

Zvyšování úlohy knihoven v procesu celoživotního učení, vytváření multimediálních víceúčelových pracovišť a zařízení pro práci s digitálními dokumenty a dostupnost těchto nových služeb i pro obyvatele malých obcí vyžaduje změnu

i ve vzdělávání a připravenosti knihovníků. Zvýšené nároky budou kladeny zejména na profesionální knihovny, bude zapotřebí zvýšit úroveň v oblasti informačního vzdělávání uživatelů.

V krajském měřítku se podílí na vzdělávání knihovníků a seznamování s novými trendy v oboru časopis Duha, který vychází od roku 2010 v elektronické podobě. Vzdělávání neprofesionálních knihovníků bude zaměřeno na efektivitu a odbornou kvalitu knihovnických činností a na posílení komunitní role těchto knihoven.

Opatření:

Profesionální i neprofesionální knihovnici:

- 1) Nabídnout vzdělávání knihovníků v oblasti informačního vzdělávání.
- 2) Pokračovat v nabídce vzdělávání v oblasti práce s elektronickými informačními zdroji a on-line služeb.
- 3) Nadále umožňovat celoživotní vzdělávání formou e-learningových kurzů – ať základního, zastupujícího rekvalifikační, stejně tak jako inovačního, prohlubujícího znalosti a dovednosti v oblasti KIS.
- 4) Aktuálně seznamovat zejména profesionální knihovníky s trendy a novinkami v oboru formou seminářů a školení.
- 5) Rozvíjet praktické dovednosti knihovníků formou workshopů.
- 6) Průběžně seznamovat s aktualitami a prohlubovat praktické dovednosti v oblasti AKS, a to i ve spolupráci s pověřenými knihovnami.
- 7) Seznamovat s trendy v oboru a reagovat na aktuální situaci v regionech prostřednictvím porad s vedoucími regionálních oddělení pověřených knihoven.
- 8) Účast pracovníků oddělení knihovnictví MZK na poradách profesionálních knihoven v jednotlivých regionech.
- 9) Nabídka výjezdní porady profesionálních i neprofesionálních knihoven včetně odborné knihovnické exkurze.

Zajistí: MZK a pověřené knihovny

3.4 Tvorba výměnných knihovních fondů, jejich cirkulace a distribuce

Dílčí cíl:

Zajistit finanční prostředky nákup výměnných fondů ve všech okresech minimálně ve výši 25 % objemu dotace.

Jedna z nejvíce využívaných regionálních služeb. Každoročně je možno sledovat nárůst počtu obslužených knihoven, expedovaných souborů a svazků v souborech. Právě tato služba nejvíce dokládá efektivní vynaložení prostředků poskytovaných na regionální funkce.

Opatření:

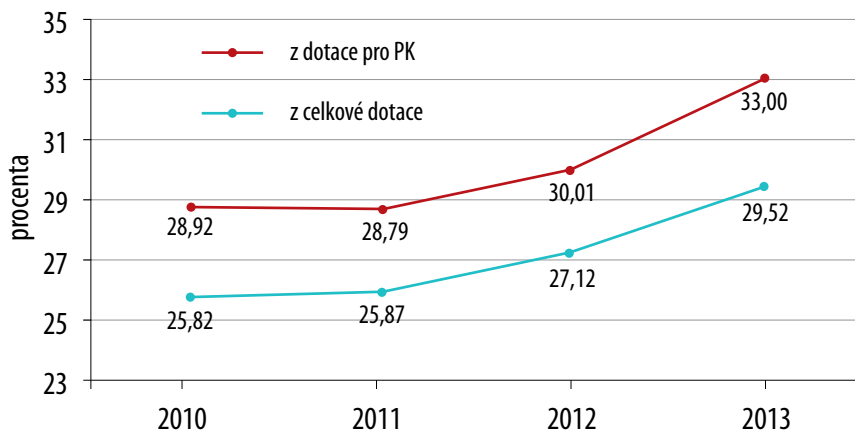
1) Snížit zátěž skladů VF pověřených knihoven a nabídnout v rámci prostorových možností obsluhovaných knihoven tituly VF, které již proběhly cirkulací, k převedení do jejich vlastnictví. Dodržet pravidlo, aby minimálně jedna třetina objemu VF pověřené knihovny byla k dispozici v regionálním oddělení pověřené knihovny na výběr.

Ve výjimečných a odůvodněných případech lze 1x za 5 let použít finanční prostředky RF na nákup a obnovu výpočetní a kancelářské techniky (na vědomí MZK Brno).

2) Dopady na nákup KF způsobené krizí řešit rozšířením okruhu příjemců VF (oslovit všechny profesionální knihovny).

Graf. č. 2

Podíl nákupu VF na objemu dotace

3.5 Pomoc při revizi a aktualizaci knihovních fondů

Dílčí cíle:

- 1) Podporovat automatizované provádění revizí na úkor revizí manuálních.
- 2) Snížení rutinní práce metodiků ve prospěch systematicko-metodické práce ze strany pověřených knihoven.

Míra automatizace knihoven v regionech zásadně ovlivňuje způsob a efektivní provádění revizí. Revize v knihovnách s AKS umožňuje mnohem větší přesnost a vykazuje daleko vyšší míru efektivity.

Opatření:

1) Automatizovat zejména malé knihovny (podporou zakoupení katalogizačního a revizního modulu) dle místních podmínek a tím zajistit plynulé a časově efektivní provádění revizí v jednotlivých regionech.

Zajistí: pověřené knihovny ve spolupráci se zřizovateli knihoven.

2) Pravidelná aktualizace kmenového fondu knihoven.

Zajistí: obsluhované knihovny ve spolupráci s pověřenými knihovnami.

3.6 Nákup a zpracování knihovních fondů pořízených z prostředků provozovatele (obce) a jejich distribuce

Dílčí cíle:

1) Udržet stávající finanční prostředky na nákup kmenových fondů, případně jejich rozšíření.

Zajistí: obecní knihovny ve spolupráci s pověřenými knihovnami.

Jen menší část obcí využívá výhody množstevních slev knih při nákupech a tím i možnost kvalitního zpracování fondu. Nákup knihovního fondu z prostředků obcí využilo v JMK v roce 2013 **208 knihoven**, to je **30,3 %** z počtu obsluhovaných knihoven, zpracování knihovního fondu si v roce 2013 vyžádalo **288 knihoven**, to je **42,0 %** smluvních knihoven¹⁰.

Opatření:

1) Vést komunikaci se starosty, případně zastupitelstvem obce ohledně objasňování přínosů hromadného nákupu a zpracování (výhody množstevních slev) a výhodách využívání výměnného fondu.

Zajistí: pověřená knihovna.

10 Výroční zpráva o hodnocení výkonu regionálních funkcí knihoven v Jihomoravském kraji v roce 2013.

3.7 Servis automatizovaného knihovního systému

Dílčí cíl:

Pro obsluhované knihovny s AKS garantovat servis knihovního systému.

Tato regionální služba spočívá v zajištění servisních služeb AKS v částech, které jsou využívány k plnění regionálních funkcí (katalogizace, revize knihovních fondů a automatizované agendy výměnných souborů včetně provozu regionálního automatizovaného knihovního systému), zaškolení pracovníků při práci s příslušnými moduly, roční údržba, případně upgrade a metodická či praktická pomoc při zavádění regionálního automatizovaného knihovního systému.

Součástí služby je nastavení systému pro přispívání do souborného katalogu, stahování záznamů pomocí ISHARE apod.

Opatření:

1) Proškolení knihovníky pro samostatné provádění činností při práci s AKS.

Zajistí: pověřená knihovna ve spolupráci s krajskou knihovnou.

2) V rámci možností hradit obsluhovaným knihovnám stanovený počet hodin ročně podle možností rozpočtu při zajišťování této služby.

Zajistí: pověřená knihovna.

3.8 Pravidelná medializace nejlepších knihoven a knihovníků, oceňování knihoven a obcí prezentace příkladů dobré práce

- Pravidelné ocenění knihovníků a knihoven JMK s cílem motivace pro jejich další práci. Knihovny (i knihovnické osobnosti) navržené na toto ocenění budou moci nominovat zástupci zřizovatelů a provozovatelů knihoven, MZK a knihovny pověřené výkonem regionálních funkcí. Slavnostní předání cen proběhne vždy jednou ročně v MZK za přítomnosti zástupců KÚ JMK, ředitelů a zřizovatelů knihoven a odborné knihovnické veřejnosti.
- Spolupráce s Národní knihovnou České republiky, Svazem knihovníků a informačních pracovníků (SKIP) a Sdružením knihoven (SDRUK) při tvorbě a úpravách legislativních a koncepčních materiálů.
- Prezentace činnosti knihoven na webových stránkách knihoven a v tisku (např. časopis DUHA, Čtenář, Bulletin SKIP).

3.9 Kulturně-výchovná činnost

„ú“

Nabídka besed, přednášek, autorských čtení i čtenářských projektů knihovnám JMK. Cílem je aktivní podpora čtenářství i četby s pochopením textu, rozvíjení fantazie. Podpora čtenářské gramotnosti, pěstování zájmu dětí a mládeže atraktivními formami probudit zájem o čtení již od útlého věku života.

Být čtenářem nejen v knihovnách a školách, ale také ve volnočasových aktivitách.

Základem kulturně-výchovné činnosti ve veřejných knihovnách by měla být podpora regionálních tvůrců, spolupráce mezi knihovnami v rámci kraje i celorepublikově.

Společnými aktivitami knihoven, které se vztahují k informacím, gramotnosti, vzdělávání a kultuře, jsou:

- 1) vytváření a posilování čtenářských návyků od raného dětství;
- 2) povzbuzování imaginace a kreativity dětí a mládeže;
- 3) podpora uvědomělého přístupu ke kulturnímu dědictví a k hodnotám umění;
- 4) podpora tradice lidové slovesnosti¹¹

Na zajištění a podpoře kulturně výchovné činnosti spolupracovat se SKIP a kulturními organizacemi v místě.

Putování lysickou oborou (4. ročník projektu Setkání čtoucích rodin regionu Blansko) (foto: Helena Jalová)

11 Výtah z Manifestu IFLA/UNESCO o veřejných knihovnách.

4. Harmonogram realizace cílů

Stav v roce 2015

VEŘEJNÉ KNIHOVNY

- V průběhu roku bude provedena analýza všech veřejných knihoven v Jihomoravském kraji (kromě klasických veřejných knihoven další typy knihoven: vysokoškolské, muzeí, galerií, školní).
- Zjištěná analýza bude podkladem k přípravě koncepce VKIS v JMK na r. 2016 – 2020.
- Neprofesionální knihovny ve větších obcích (nad 1 000 obyvatel) budou automatizované.
- Všechny knihovny budou mít vlastní webové stránky, případně záložky na www obce, s údaji uvedenými ve Standardu, které budou pravidelně aktualizovány.
- Příprava konání seminářů knihoven paměťových institucí Jihomoravského kraje.
- Zvýšit informovanost zřizovatelů, účast zástupců knihoven na setkáních starostů a místostarostů.

VZDĚLÁVÁNÍ

- Věnovat pozornost celoživotnímu vzdělávání knihovníků – e-learningové kurzy MZK a Rekvalifikační knihovnický kurz 2014/2015 a 2015/2016.
- Realizace pilotážní akreditované zkoušky (MK ČR) na typovou pozici „Knihovnik v přímých službách“.
- Proškolení knihovníků – katalogizátorů v nově platných katalogizačních pravidlech RDA.

ČASOPIS DUHA

- Obnoveno pravidelné vydávání tištěných i elektronických čísel (4 krát ročně).

Stav v roce 2016

VEŘEJNÉ KNIHOVNY

- Ve spolupráci s pověřenými knihovnami schválení a přijetí krajské koncepce veřejných knihovnických a informačních služeb 2016–2020 zohledňující koncepci rozvoje knihoven ČR.
- Prohloubení spolupráce s odbornými knihovnami JMK.
- Konání semináře knihoven paměťových institucí Jihomoravského kraje.
- Podpora pravidelné spolupráce se zřizovateli knihoven, účast na setkáních zřizovatelů

ŠKOLNÍ KNIHOVNY

- MZK bude systematicky metodicky pomáhat při budování informačních a knihovnických center na ZŠ a SŠ.
- Budou organizována školení pro školní knihovny.

VZDĚLÁVÁNÍ

MZK se stane autorizovanou osobou (MK ČR) pro vzdělávání v rámci Národní soustavy klasifikací. Bude tak moci realizovat zkoušky a případně přípravné kurzy pro získání certifikátů na jednotlivé profesní kvalifikace knihovníků – viz <http://www.narodnikvalifikace.cz/vyber-kvalifikace/profesni-kvalifikace/skupiny-oboru-37>

Bude zesílena propagace a rozšíření využívání volně dostupných elektronicko-informačních zdrojů nejen v okresních, ale i dalších větších profesionálních knihovnách.

Podporovat čtenářskou gramotnost realizací aktivit zaměřených na práci s knihou v ruce.

Stav v roce 2017

VEŘEJNÉ KNIHOVNY

- Profesionální knihovny plní funkci komunitních, vzdělávacích a informačních center své pověřené oblasti.
- Neprofesionální knihovny v obcích nad 500 obyvatel pořádají minimálně jednu komunitní aktivitu ročně.
- Probíhá pravidelná medializace činnosti knihoven, spolupráce s regionálními médii.
- Spolupráce s knihovnamí paměťových institucí (vzdělávací akce, semináře).

Stav v roce 2018

VEŘEJNÉ KNIHOVNY

- Vyhodnocení průběžného plnění koncepce regionálních funkcí.
- 80 % neprofesionálních knihoven má elektronický katalog na internetu (OPAC).
- 90 % všech knihoven, včetně neprofesionálních, má automatizovaný knihovní systém.
- Je prohlubována spolupráce s odbornými knihovnamí JMK.

Stav v roce 2019

VEŘEJNÉ KNIHOVNY

- Na základě analýzy plnění koncepce regionálních funkcí připravit ve spolupráci s pověřenými knihovnamí její aktualizaci.
- Pokračuje spolupráce s odbornými knihovnamí JMK.

Stav v roce 2020

VEŘEJNÉ KNIHOVNY

- 95 % neprofesionálních knihoven je automatizovaných.
- **Všechny knihovny JMK mají své webové stránky s pravidelně aktualizovanými údaji.**
- **Všechny neprofesionální knihovny JMK v obcích nad 500 obyvatel mají OPAC.**
- Existuje velmi dobrá spolupráce s odbornými knihovnamí v JMK, každoročně se koná seminář pro knihovny paměťových institucí.
- Knihovny jsou připojeny k internetu a pracují s volně dostupnými elektronicko-informačními zdroji.
- Každý rok probíhá setkání profesionálních knihoven JMK v MZK – slouží jako inovační vzdělávání, seznámení s aktuálními trendy a činnostmi pověřených knihoven.
- Každý rok probíhá slavnostní oceňování nadstandardně pracujících profesionálních či neprofesionálních knihoven.
- Dobrá a fungující spolupráce se zřizovateli knihoven a s Jihozápadním krajem.

Cílový stav

Úloha a postavení Moravské zemské knihovny v systému regionálních funkcí

Moravská zemská knihovna plní funkci poradenského a vzdělávacího centra pro všechny veřejné knihovny v Jihozápadním kraji s důrazem na budování a rozvoj školních knihoven. Ve spolupráci s pověřenými knihovnamí koordinuje rozvoj veřejných knihovnických a informačních služeb v kraji. Má status pracoviště s dobrým jménem a odborným renomé i za hranicemi kraje, propaguje a podporuje zavádění nových trendů do činnosti knihoven, hájí jejich zájmy a lobbuje za lepší postavení u zřizovatelů.

Pro naplnění tohoto cíle se ve spolupráci s pověřenými knihovnamí aktivně účastní setkání zastupitelů veřejné správy a samosprávy.

5. Finanční zajištění regionálních funkcí

Financování regionálních funkcí je celostátně zajišťováno od roku 2002. Podle § 11, odst. 3 knihovního zákona je povinností kraje zajišťovat plnění regionálních funkcí a jejich koordinaci z peněžních prostředků svého rozpočtu. Zásadním dokumentem pro zajišťování této podpory veřejným knihovnám je Program podpory zajištění regionálních funkcí knihoven v Jihomoravském kraji. Rozdělení celkové částky pověřeným knihovnám vychází z Metodického pokynu Ministerstva kultury ČR k zajištění výkonu regionálních funkcí. Výše dotace je ovlivněna aktuální společensko-ekonomickou situací a finančními možnostmi kraje, přičemž patří mezi mandatorní výdaje kraje uvedené v Programu rozvoje Jihomoravského kraje 2014–2017.

Smlouvou, která utváří právní rámec výkonu regionálních činností, je **Smlouva o poskytnutí dotace z rozpočtu Jihomoravského kraje na zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven** uzavřená mezi poskytovatelem dotace – Jihomoravským krajem a jejím příjemcem – Moravskou zemskou knihovnou.

Na ni navazuje **Dohoda o zajišťování výkonu regionálních funkcí knihoven v Jihomoravském kraji** uzavřená mezi Jihomoravským krajem, MZK a pověřenými knihovnami. S Moravskou zemskou knihovnou uzavírají jednotlivé pověřené knihovny **Smlouvu o použití přidělených prostředků pro zabezpečení regionálních funkcí**. Součástí každé smlouvy je příloha s výčtem regionálních funkcí a seznam knihoven, kterým jsou RF poskytovány, a rozpočet.

Podle knihovního zákona zajišťují financování regionálních funkcí jednotlivé kraje. Jedná se o každoročně garantovaný výdaj, který kraje na tuto činnost vyčleňují a přispívají tím k rozvoji veřejných knihovnických a informačních služeb v rámci svého kraje.

5.1 Postavení Moravské zemské knihovny v systému financování regionálních funkcí

Dotace na výkon RF je poskytována z krajských prostředků prostřednictvím Moravské zemské knihovny. Při rozdělování dotace pověřeným knihovnám vychází MZK z klíče definovaného v Metodickém pokynu MK ČR (po odečtení částky pro krajskou knihovnu je 55 % dotace rozděleno podle počtu obyvatel, 45 % podle počtu základních knihoven). Každoročně jsou aktualizovány údaje o počtu knihoven a obyvatel v jednotlivých regionech.

MZK jako garant a koordinátor rozvoje regionálních funkcí v kraji a v souladu se zaměřením této koncepce podporuje realizaci projektů participujících na realizaci předložených tezí vytvořením finanční rezervy z dotace RF, a to v závislosti na aktuálních finančních možnostech. Jedná se zejména o podporu automatizace formou navýšení příspěvku pověřeným knihovnám, které požádají o státní dotaci na automatizaci tak, aby byly pokryty náklady na kofinancování.

6. Závěr

Jedním z rozhodujících faktorů při naplňování předložených cílů koncepce bude nejen vzájemná podpora a spolupráce mezi Moravskou zemskou knihovnou a pověřenými knihovnami, ale zejména finanční prostředky, s jejichž pomocí bude možné zajistit fungování regionálních funkcí v Jihomoravském kraji. Pouze tak bude možné zajistit uživatelům i těch nejmenších obcí přístup ke knihovnickým a informačním službám ve shodě s požadavky Metodického pokynu Ministerstva kultury – Standardu pro dobrou knihovnu¹² a současně efektivní a rovnoměrné poskytování regionálních služeb ve všech obsluhovaných knihovnách Jihomoravského kraje.

Jednoznačným cílem programového období 2015 – 2020 tak zůstává i nadále další zlepšení služeb poskytovaných pověřenými knihovnami, které ve svém důsledku umožní, aby všechny veřejné knihovny nabízely knihovnické a informační služby odpovídající rostoucím potřebám uživatelů 21. století.

„Knihovny jsou nejpocetněji zastoupená kulturní zařízení, která provázejí každého jedince s různou mírou intenzity po celý život. Nejsou dnes již půjčovnami knih, ale plní roli informačních a komunitních center a jejich potenciálem je stát se do budoucna místem rozvoje občanské společnosti a celoživotního vzdělávání. Nabízejí neutrální prostor dostupný všem bez omezení, poskytují místo k relaxaci a sebevzdělávání, jsou zdravou a prospěšnou alternativou trávení volného času. Jsou klíčem k pozitivnímu a intelektuálnímu rozvoji společnosti. Osvícená společnost v zastoupení svých krajů a obcí proto neváhá do svých knihoven investovat, protože ví, že se jí tato investice mnohonásobně vrátí.“¹³

12 Standard pro dobrou knihovnu. Metodický pokyn Ministerstva kultury k vymezení standardu veřejných knihovnických a informačních služeb poskytovaných knihovnami zřizovanými a/nebo provozovanými obcemi a kraji na území České republiky. Praha: Národní knihovna ČR, 2012. 10 s. ISBN 978-80-7050-628-8.

13 Služby knihoven knihovnám. Krajské programy regionálních funkcí na podporu knihoven. Praha: Národní knihovna ČR, 2014. 14 s. ISBN 978-80-7050-635-6.

A. Seznam použitých zkratek

AKS	automatizovaný knihovní systém
ICT	informační a komunikační technologie
ISHARE	modul sdílené katalogizace
JMK	Jihomoravský kraj
KF	kmenové fondy
KZ	knihovní zákon
MK ČR	Ministerstvo kultury České republiky
NIPOS	Národní informační a poradenské středisko pro kulturu
OPAC	veřejně přístupný on-line katalog
PK	pověřená knihovna
RES	automatizovaný regionální systém
RF	regionální funkce
SW	software
SWOT	Strengths, Weaknesses, Opportunities and Threats - (Analýza silných a slabých stránek, příležitostí a rizik)
VF	výměnné fondy
VISK	Veřejné informační služby knihoven (dotační program MK ČR)
VKIS	veřejné knihovnické a informační služby

B. Seznam tabulek a grafů

Tabulka č. 1 – Veřejné knihovny v jednotlivých regionech k 1. 1. 2014	11
Tabulka č. 2 – Podmínky využití VKIS v jednotlivých regionech	12
Tabulka č. 3 – Neprofesionální knihovny v Jihomoravském kraji v obcích do 200 a 500 obyvatel (stav k 1. 1. 2014)	15
Tabulka č. 4 – Využití výměnných fondů	16
Tabulka č. 5 – Cirkulace výměnných fondů v knihovnách JMK	16
Tabulka č. 6 – Objem nákupu výměnných fondů z dotace v pověřených knihovnách JMK	17
Tabulka č. 7 – Doplnování VF v krajích ČR (procentuální vyjádření z celkových nákladů)	17
Tabulka č. 8 – Plnění standardů regionálních funkcí v Jihomoravském kraji za posledních 5 let	18
Tabulka č. 9 – Vzdělávání v MZK v letech 2011 -2013	19
Tabulka č. 10 – Webové stránky v jednotlivých regionech v roce 2013	20
Tabulka č. 11 – Automatizace knihoven (AKS) v jednotlivých regionech v roce 2013	21
Tabulka č. 12 – OPAC v knihovnách v jednotlivých regionech v roce 2013	21
Graf č. 1 – Počet expedovaných souborů výměnných fondů do knihoven	18
Graf č. 2 – Podíl nákupu VF na objemu dotace	29

C. Použitá literatura a informační zdroje

Aktualizace strategické vize Strategie rozvoje Jihomoravského kraje 2020 [online]. Brno: Krajský úřad Jihomoravského kraje [cit. 23. 1. 2015]. Dostupné z: <http://www.kr-jihomoravsky.cz/Default.aspx?PubID=175435&TypeID=2>.

Koncepce rozvoje veřejných knihovnických a informačních služeb v Jihomoravském kraji. Období 2006–2010 [online]. Brno: Moravská zemská knihovna, 2005. [cit. 18. 6. 2014]. Dostupné z: http://www.mzk.cz/sites/beta.mzk.cz/files/souboryMZZK/pdf/koncepce_2006-2010.pdf.

KRATOCHVÍLOVÁ, Monika. **Krajská koncepce rozvoje regionálních funkcí v letech 2011–2014. Duha** [online]. 2010, roč. 24, č. 4 [cit. 18. 6. 2014]. Dostupné z: <http://duha.mzk.cz/clanky/krajska-koncepce-rozvoje-regionalnich-funkci-v-letech-2011-2014>. ISSN 1804-4255.

Metodický pokyn Ministerstva kultury k zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven a jejich koordinaci na území České republiky [online]. Praha: Ministerstvo kultury ČR, 2014. [cit. 23. 1. 2015]. Dostupné z: <http://www.mkr.cz/assets/literatura-a-knihovny/metodicky-pokyn-regionalni-fce.pdf>.

Program podpory zajištění regionálních funkcí knihoven v Jihomoravském kraji [online]. Brno: Moravská zemská knihovna, 2005. [cit. 18. 6. 2014]. Dostupné z: https://www.mzk.cz/sites/beta.mzk.cz/files/souboryMZZK/pdf/jmk_program_podpory_zajisteni_rf05.pdf.

Program rozvoje Jihomoravského kraje 2014–2017 [online]. Brno: Krajský úřad Jihomoravského kraje [cit. 23. 1. 2015]. Dostupné z: <http://www.kr-jihomoravsky.cz/Default.aspx?ID=212277&TypeID=2>.

Služby knihoven knihovnám [online]. Praha: Národní knihovna České republiky, 2014. [cit. 23. 1. 2015]. ISBN 978-80-7050-628-8. Dostupné z: http://ipk.nkp.cz/docs/RF/sluzby_knihoven_knihovnam.pdf.

Standard pro dobrou knihovnu [online]. Praha: Národní knihovna České republiky, 2013. [cit. 23. 1. 2015]. ISBN 978-80-7050-628-8. Dostupné z: http://ipk.nkp.cz/docs/bench/Standard_pro_dobrou.pdf.

Strategie celoživotního učení ČR [online]. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR, 2007. 80 s. [cit. 23. 1. 2015]. Dostupné z: << [>>](http://www.msmt.cz/vzdelavani/dalsi-vzdelavani/strategie-celozivotniho-uceni-cr).

Výroční zpráva o plnění regionálních funkcí krajských knihoven na území ČR za rok 2013 [online]. Praha: Knihovnický institut NK ČR, 2010. [cit. 23. 1. 2015]. Dostupné z: http://ipk.nkp.cz/docs/RF/VyrocnizpravaRF_2013.pdf.

Zákon č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon) [online]. [cit. 23. 1. 2015]. Dostupné z: http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=03_Leg/01_LegPod/Zakon257.htm&PHPSESSID=16d6ada748da4ec8819d05206ac50374.

Koncepce rozvoje regionálních funkcí knihoven v Jihomoravském kraji v letech 2015–2020

Zpracoval: Odbor knihovnictví Moravské zemské knihovny v Brně

Odpovědný redaktor: Mgr. Adéla Dilhofová

Grafické zpracování: Pavel Václav Vaščák

Fotografie: archiv MZK

Vydání 1.

Vychází v roce 2015 za finanční podpory Jihomoravského kraje

ISBN 978-80-7051-211-1

Knihovna Jiřího Mahena, pobočka Brno-Žebětín, okres Brno-město,
ocenění: Nejlepší obecní knihovna Jihomoravského kraje roku 2015

Obecní knihovna Moravany u Brna, okres Brno - venkov,
ocenění: Nejlepší Obecní knihovna Jihomoravského kraje roku 2013

Místní knihovna Veselice, okres Blansko,
ocenění: Knihovna roku 2011

Obecní knihovna Vrbice, okres Břeclav,
ocenění: Nejlepší obecní knihovna Jihomoravského kraje roku 2015, čestné uznání Knihovna roku 2015

Knihovna Ratíškovice, okres Hodonín,
ocenění: Knihovna roku 2012

Obecní knihovna Pustiměř, okres Vyškov,
ocenění: Nejlepší obecní knihovna Jihomoravského kraje roku 2013

Obecní knihovna Jaroslavice, okres Znojmo,
ocenění: Nejlepší obecní knihovna Jihomoravského kraje roku 2013

Zdroj: archiv MZK